

7. Журженко Т. Маргінальна економічна діяльність і місце в ній жінок / Т. Журженко // Гендерний аналіз українського суспільства / ПРООН, Представництво в Україні. – К. : Златограф, 1999. – С. 165–172.
8. Класифікатор професій ДК 003:2010 (повна версія – електронний варіант) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.crazyprofessor.com.ua/klassifikatori-spravochniki-kadrovaya-dokumentatsiya/klasifikator-profes-y-dk-003-2010.-gosudarstvenniy-klassifikator-professiy-dk-003-2010-polnaya-versiya-elektronniy-variant.-razdeli-1-4.html
9. Таран Л. Гендерні проблеми і засоби масової інформації / Л. Таран // Гендер і культура: зб. статей / упоряд. Агеева В., Оксамитна С. – К. : Факт, 2001. – С. 151–160.
10. Марушевська О. Образ жінки в українській пресі (на матеріалах газети „Факти і коментарі”) / Марушевська О., Шарова К. // Філософсько-антропологічні студії, 2001. Спецвипуск. – К. : Стило, 2001. – С. 220–225.
11. Кісь О. Моделі конструювання гендерної ідентичності жінки в сучасній Україні / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // www.ji.lviv.ua/n27texts/kis.htm.
12. Суковата В. Стереотипи підприємництва в масовій свідомості: гендерний аналіз / В. Суковата // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2001. – № 2. – С. 131–143.
13. Бондаренко Л. Ю. Мир, в котором мы живём. Рольевые сходства и различия между российскими и американскими женщинами / Л. Ю. Бондаренко / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // mirludey.org/statyi/femina/fem.html.
14. Абдурасулова Т. Д. Индивидуально-психологические особенности неработающих женщин / Абдурасулова Т. Д., Лимина О. В. Ефимова Н. В. // Семейная психология и семейная терапия. – 2006. – № 2. – С. 114–126.
15. Гендерна ситуація в Україні на зламі тисячоліть / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.develop.gender-ua.org.
16. Несторович О. О вынужденных и добровольных домохозяйках / О. Несторович // Труд. – 2001. – 12 сентября.

Аннотація

И.В.Олейник, О.Чернявская

О роли социологии в гендерном воспитании студенток

В статье идёт речь о роли социологии в гендерном воспитании студенток, целью которого есть формирование у них способности самостоятельного конструирования собственной жизни на основе идеи гендерного равенства

Ключевые слова: *гендерное воспитание, гендерное равенство, гендерный стереотип, социологический мониторинг.*

Summary

I.V.Oliinyk, O.Chernyavska

On the Role of Sociology in the Gender Educating of Female Students

The role of sociology in the gender educating of female students has been highlighted in the article. The main aim of the educating of female students is to form the capability to create independently their personal lives on the basis of the idea of gender equality.

Key words: *gender educating, gender equality, gender stereotype, sociological monitoring.*

Дата надходження статті: „12” вересня 2012 р.

УДК 340.12

О.М.ОМЕЛЬЧУК,

*кандидат юридичних наук, доцент
(м.Хмельницький)*

Вплив суспільної моралі на поведінку людини

З'ясовано філософсько-правові аспекти впливу суспільної моралі на регулювання поведінки. Поведінка людини у суспільстві визначається, перш за все, природним правом, тобто домінуючими у суспільстві моральними нормами. Моральні цінності, котрі притаманні кожній людині, а також є основою кожного соціуму, здійснюють регулятивну функцію суспільних відносин та поведінки людей.

Ключові слова: *поведінка людини, суспільна мораль, природне право, права людини.*

У науковій літературі висловлюються міркування, що поведінка людини є моральною за своєю природою, більше того, моральна поведінка є однією з найбільш жорстких соціобіологічних демаркацій. Поряд з цим мораль є дуже складною системою регуляції, яка не має прямого біологічного управління, тому вважається, що відсутність об'єктивної, природної мотивації морального вчинку виводить його із сфери наукового аналізу. Видатні учені, котрі працювали над біологією пізнання (К.Пошпер, К.Лоренц, В.Матурана), одностайні в тому, що мораль є справою вільного і відповідального вибору людини. Пошпер формулює це як критичний дуалізм фактів і моральних норм або рішень, слідуючи великій традиції Юма і наполягаючи на тому, що не існує

логічного переходу від „є” до „повинен” [2, с.342]. На його думку, першим критичним дуалістом був Протагор, який учив, що в природі не існує норм і що норми створені людиною, в чому полягає одне з найбільших її досягнень. У природі ідеалів не виявити, оскільки „...вона складається з фактів і регулярностей, які самі по собі ні моральними, ні аморальними не є. Ми самі нав'язуємо ідеали природі і тим самим вносимо у світ природи мораль, хоча самі при цьому є частиною природи. Ми – продукти природи, але природа ж дала нам владу змінювати світ, передбачати і планувати майбутнє, приймати рішення, за які ми несемо моральну відповідальність. Таким чином, і рішення, і відповідальність за них з'являються в світі природи лише разом з нами” [6, с.101].

Моральна поведінка як біологічний феномен пояснюється у зв'язку з її функцією збереження виду, що знаходить концептуальне вираження в соціобіологічному дослідженні. Однак зазначають, що слабким місцем такого дослідження є її спроба однозначного зведення складного комплексу альтруїстичної поведінки до матеріального носія – генів альтруїзму/егоїзму, а також орієнтація на формально-математичні методи моделювання оптимальних поведінкових програм. Сама ж постановка питання про еволюційне вироблення альтруїстичної поведінки як способу адаптації визнається розумною та обґрунтованою, оскільки допускає широку перспективу аналізу, який не зводиться до соціобіологічних розрахунків безпосереднього репродуктивного успіху чи програшу. Таким чином, гіпотеза еволюційного походження моралі може розглядатися як загальнометодологічне фонове вирішення проблеми, в рамках якого слід виявити специфічні особливості, які відрізняють мораль людини від вчинків тварин, лише подібних до моралі, а також проаналізувати когнітивно-поведінкові механізми, які задають еволюційну перспективу моральної поведінки. При цьому слід пам'ятати, що природний світ має афектно-емоційну систему мотивації – „роби що хочеться”. Найдивніші приклади відданості, батьківської самовідданості і взаємодопомоги тварин засновані на інстинкті чи любові, але не почутті морального обов'язку, який притаманний людям. У цьому сенсі мораль є виключно людською системою регулювання поведінки, принципи якої протилежні до біологічного, афективно-емоційного механізму [8].

Відповідальність за поведінку розглядається як інтегруюча інтелектуально-психічна якість, що робить можливим моральну поведінку. К.Лоренц підкреслює цю обставину, коли говорить про „відповідальну мораль”. Безпосередніми, найближчими підставами соціальної відповідальності людини є спекулятивна нормотворчість і рефлексуюча свідомість, здатна співвіднести власні спонуки з тими „моральними законами”, безумовна цінність яких порівняна з величиною зоряної сфери. Крім того, у феномену людської моралі є ще одна характерна межа: регулююча функція людської моралі має не стільки обмежувальну, скільки направляючу дію, тобто є не стільки заборонаю, скільки розпорядженням [9].

Інші вчені розглядають мораль як регулятор поведінки людини і суспільних відносин. Так, на погляд В.А.Блюмкина і Г.Н.Гумницького, мораль – це регулятивна форма громадського усвідомлення, що відображає об'єктивну необхідність поєднання суспільного й особистого блага як вищої і кінцевої мети і спрямована на реалізацію цієї потреби у поведінці людей. Будучи її суб'єктивним відображенням, моральна необхідність виступає у формі потреб і здібностей, почуттів і поглядів особистості, суспільних норм і оцінок, проявляючись у само регулятивній [1]. В.В.Лазарев підкреслює, що мораль є особливим типом нормативного регулювання, що має універсальний характер та існує у формі сукупності норм і принципів, які поширюють свій вплив на всіх і кожного, втілюють у собі моральні цінності. Більше того, мораль втілює у своїх нормах абсолютні цінності, тому моральні норми і цінності є вищим критерієм поведінки. Саме тому вона правомочна оцінювати право з огляду на його відповідність вимогам справедливості і моральним очікуванням [5].

Сьогодні велику роль відводять дослідженню суспільної моралі. Слід погодитись, що у вітчизняній юриспруденції підходи до тлумачення суспільної моралі мають нормативістський характер і зводяться до інтерпретації цієї форми моралі як деякої сукупності правил поведінки, тобто системи відповідних норм. Такий підхід застосований і у статті 1 Закону України „Про захист суспільної моралі”, суспільна мораль тлумачиться як сукупність норм. Подальші законопроектні напрацювання не змінюють таку концепцію розуміння суспільної моралі. Проте у літературі пропонують застосовувати широкий підхід, за якого суспільна мораль не може вичерпуватися у своїй структурі лише системою правил поведінки, але також включає в себе уявлення про відповідні цінності, правила поведінки (тобто сегмент свідомості, оскільки передбачає необхідність осмислення таких правил) та відповідні їм зразки, моделі поведінки (тобто елемент діяльності людини, активного застосування відповідних правил поведінки у своєму житті). Суспільну мораль розглядають як таку сферу моральної регуляції, яка вміщує прийняті в певному суспільстві та зорієнтовані на досягнення спільного (колективного) блага цінності, правила поведінки, їх відображення у свідомості людей та відповідні поведінкові стандарти

(моделі поведінки), які формуються на основі відповідних цінностей та норм, а також володіє засобами колективного осуду аморальних вчинків членів конкретного соціуму. У цьому визначенні поряд з цінностями та правилами поведінки також як обов'язкові елементи відображені цінності та норми у свідомості членів соціуму та відповідні їм поведінкові стандарти. Таким чином, це визначення, опрацьоване в рамках широкого підходу до розуміння моралі та права, передбачає включення до структури суспільної моралі не лише цінностей і норм, але й елементів свідомості та практик (поведінкових стандартів) як певної системи норм, свідомості та діяльності людини [3].

В.В.Костицький слушно зазначає, що суспільна мораль є таким феноменом вищого порядку, якому притаманне визнання усім суспільством або його переважною більшістю відповідно системи цінностей та правил поведінки, які склалися внаслідок загальносуспільного мовчазного консенсусу [4, с.8].

І.І.Припхан вважає, що головна відмінність тлумачення суспільної моралі у праві від її розуміння в етиці, психології, соціології і філософії полягає в тому, що тут вона розглядається не як різновид суспільної свідомості, а як об'єкт правового захисту та регулятор суспільних відносин при дослідженні генезису правових норм та джерел права. При такому дослідженні передбачається, що поряд із нормами моралі, суспільні відносини регулюються і нормами права у випадку, коли моральне регулювання є недостатнім. Розглянувши різні конструкції визначень „мораль” і „суспільна мораль”, дослідник вважає, що вони не мають принципових розбіжностей і визначають мораль як систему поглядів, певне накопичення регулюючих факторів. Вони визначають зміст цих категорій через особливий ланцюг понять, які характеризуються нормативно-ціннісними характеристиками. При цьому одні науковці вкладають у критерії моральності тільки позитивне навантаження (уявлення про добро, честь, гідність, справедливість), а інші вкладають як позитивне, так і негативне значення (уявлення про добро і зло, справедливість і несправедливість, честь і безчестя). Вчена також виокремила такі ознаки суспільної моралі, як всезагальність форми (її дія поширюється на всіх людей, незалежно від їхньої волі); універсальність (здатність проникати в найрізноманітніші суспільні відносини); нормативність; авторитетність; інституціональність (вона базується на організаційно і процедурно підтримуваних установах); імперативність [7, с.500].

Підсумовуючи, слід зауважити, що поведінка людини у суспільстві визначається, перш за все, природним правом, тобто домінуючими у суспільстві моральними нормами. Цей процес відбувається двоюко: з одного боку, поведінка людини є результатом її моральної свідомості, а тому визначається її моральними цінностями, поглядами, установками, почуттями. З іншого боку, людина у своїй поведінці враховує ставлення суспільства до своєї поведінки, а тому намагається діяти відповідно до вимог природного права (суспільних моральних цінностей та норм). Через цей механізм, моральні цінності, котрі притаманні кожній людині, а також є основою кожного соціуму, здійснюють регулятивну функцію суспільних відносин та поведінки людей.

Список використаних джерел та літератури:

1. Блюмкин В. А. О понятии морали. Что такое мораль / В. А. Блюмкин, Г. Н. Гумницкий. – М. : Знание, 1988. – 80 с.
2. Бойл Э. „Открытое общество” Карла Поппера: личный взгляд / Э. Бойл // Эволюционная эпистемология и логика социальных наук. – 434 с.
3. Іванець М. Необхідність правового регулювання захисту суспільної моралі / М. Іванець, Т. Петрова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Socpr/2011_1/Ivanec-Petrova.pdf
4. Костицький В. В. Захист суспільної моралі як нова функція демократичної держави / В. В. Костицький // Малий і середній бізнес (право, держава, економіка). – 2010. – № 3–4. – С. 6–12.
5. Общая теория права и государства: учеб. / под ред. В. В. Лазарева. – М. : Юрист, 1996. – 472 с.
6. Поппер К. Открытое общество и его враги. – Т. 1: Чары Платона / К. Поппер ; [пер. с англ.] / под ред. В. Н. Садовского. – М. : Феникс, Международный фонд „Культурная инициатива”, 1992. – С. 100–112.
7. Припхан І. І. Суспільна мораль як категорія юридичної науки / І. І. Припхан // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2010. – № 1. – С. 500–509.
8. Шмерлина И. А. Самосознание и мораль: гипотезы эволюционного становления / И. А. Шмерлина [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.isras.ru/files/File/Publication/Novye_publicazii/Samos_i_moral_Shmerlina.pdf

Аннотация

О.Н.Омельчук

Влияние общественной морали на поведение человека

Выяснено философско-правовые аспекты влияния общественной морали на регулирование поведения. Поведение человека в обществе определяется, прежде всего, естественным правом, т.е. доминирующими в обществе моральными нормами. Моральные ценности, которые присущи каждому человеку, а также

являються основою кожного соціума, здійснюють регулятивну функцію суспільних відносин і поведінки людей.

Ключевые слова: поведінка людини, суспільна мораль, природне право, права людини.

Summary

O.M.Omel'chuk

Influence of Social Moral onto the Man's Behaviour

Philosophic and legal aspects of the impact of public morality to regulation of behavior is determined. Human behavior in society is determined, above all, by natural law, that is dominant in society moral standards. Moral values that are inherent in every person, and also are the basis of every society, exercise regulatory function of social relations and behavior.

Key words: human behavior, public morality, natural law, human rights.

Дата надходження статті: „17” вересня 2012 р.

УДК 31.017

О.Б.ПАВЛИК,

кандидат педагогічних наук, доцент

(м.Хмельницький)

Типологія стилів виховання

У статті йдеться про проблеми виховання дітей і молоді. Автором проаналізовано основні стилі виховання та описано можливі труднощі і наслідки, пов'язані з ними. Розглянуті різні типи поведінки батьків та вихователів і їх вплив на формування особистості.

Ключові слова: практичне виховання, стилі виховання, соціалізація особистості.

Постановка проблеми у загальному вигляді... У зв'язку із входженням до Європейського простору, вища освіта України переживає часи змін та реорганізації. Це викликає необхідність у нових підходах до виховання студентської молоді, які спрямовані як на підготовку кваліфікованих фахівців, так і виховання високоморальних особистостей, що здатні до збереження культурних і духовних цінностей. Для цього потрібно перебудувати та модернізувати систему вищої освіти таким чином, щоб підняти престиж виховної роботи із студентами та покращити її якість.

Аналіз досліджень і публікацій... У вітчизняній і зарубіжній педагогіці є чимало досліджень, в яких аналізується виховання духовних якостей молоді людини. Це дослідження Н.Ничкало, І.Зязюна, С.Славінського, Г.Шевченко, Є.Бондаревської, Я.Зімного, Б.Рейхле, С.Франек, Е.Вебера. Але все ще відкритим залишається питання, яким чином виховувати молодь, як захистити її від негативного впливу сучасного світу.

Виклад основного матеріалу... На нашу думку, щоб досягти бажаного результату, повинні співпрацювати всі ланки виховного процесу: батьки, вчителі, викладачі, куратори академічних груп, працівники деканату, психологи, священники. Зокрема, польський дослідник Ян Зімний [6] наголошує на вагомій ролі духовенства у вихованні дітей та молоді. Всі люди, які спілкуються із молодим поколінням, повинні йти в ногу із часом і бути обізнаними із різними стилями виховання та труднощами, що можуть зустрітись на їх шляху.

Згідно з Еріхом Вебером, стилі виховання – це можливості поведінки під час виховання, які характеризуються типовими комплексами практичного виховання. Щодо виникнення стилів виховання, то згідно з Домке [3], основними їх передумовами є соціокультурні передумови, такі як соціальне походження, шкільна освіта, умови праці та житлові умови, уявлення про норми поведінки та цінності, суспільно-політичні та економічні відносини. У різних культурах та соціальних прошарках вони відповідно відрізняються та стають взірцями стилю поведінки.

Розрізняють власну картину поведінки, чужу картину поведінки та уявлення про мету і засоби. З точки зору батьків/вихователів, вони ґрунтуються на функціональному взаємозв'язку мети виховання та практичних дій. Але потрібно виходити з того, що й вихованці мають свої власні переконання, яким чином здобути бажане у батьків/вихователів.

Схема „мета-засіб” є взірцем мислення, що використовується повсюди, де люди планують, діють чи намагаються зрозуміти вчинки інших людей. Ця схема, як і будь-яка інша, спрощено зображає складні речі та їх взаємозв'язки. В центрі уваги практичної педагогіки вже давно стоїть питання, які засоби підходять для досягнення певної мети [2, с.219] та яка поведінка вихователів є найбільш продуктивною у вихованні молодого покоління.

У типології стилів виховання розрізняють за Баумріндом [1, с.746] авторитативний, авторитарний та податливий стиль поведінки.

Під час авторитативного виховання між батьками та дітьми панує відкрита комунікація. Всі мають право вільно висловлювати свою думку та дослухаються думки іншого. Батьки/вихователі